

מעולם לא ראתה המדינה זועה כזאת: שוטרים הפעילו תותחי מים נגד המישפחות הסובלות יסורי גיהינום

משה דיין. "שיבוא הגה! שיבוא הגה! אני אחתוך אותו לחתיכות! האח שלי שר כב באיזה מקום ומתנפח, והוא הולך להצטלם!"
הם זעמו על עולם ומלואו, אך עיקר שינאתם היה מופנה אל משה דיין. האנשי שים הפשוטים האלה, שדיין היה להם סמל לעוצמתה של ישראל ההופשית, השלווה, הפכו את ליבם לשונא אותו כפי שלא שגאו דבר מימיהם. כי הוא גזל מהם את הדבר היחיד שנותר להם — את התיקוה. באותו חוסר־אחריות אופייני הופיע בטל־ויזיה, קבל העם כולו, והכריז כי כל הר געדרים בדרום נרצחו. הוא לא טרח להוריד דיע על כך מראש למשפחות הנעדרים, לספר להן על מה ביסס את דבריו אלה. הם האמינו בכל ליבם שהוא משקר, ודרשו שיבוא וידבר עם כולם. בבת־אחת, בירבמקום. אבל משה דיין, האיש שאינו יודע פחד — פחד הפעם מאד. הוא לא בא לקבל שבוים יוסיים, עם פרי־חיים, בשביל הטלוויזיה. אמר אב של נעדר, "רק בשבילנו אין לו זמן!"

אחיו של אחד הנעדרים זועק חמס בהפגנת מי־שפחות הנעדרים שנערכה מול בניין הכנסת.

יין רוצח! רוצים את דיין! ש"י יבוא הגה, הגיבור הזה!" צרח צעיר היסטרי ברחבת־הכנסת ביום ה' אחרון. כך החלה הפגנת משפחות הנעדרים של מילחמת יום־הכיפורים, אשר הפכה בהמשכה למחזוריאמיים מחריד בי־זוועתו, שכמותו לא ידעה המדינה הזאת מאז הפגיגה ניצוליה־השואה כנגד הסכם־השילומים.

סביב ניצבו כמה נשים, גברים וילדים, מטורפים מועם ומצער. הוועקות, הקללות, הגידופים, היללות — היו לשאגה אחת גדולה ונוקבת שהידהדה בתצר ביתה של כנסת ישראל ונועדה לאונגיו של אדם אחד: שרה־ביטחון משה דיין.

היו אלה האומללים שבאומללים. הר כואבים מכולם. אלה שאפילו ההורים השכולים — גורלם טוב משלהם. אלה, בני משפחות הנעדרים במלחמה, שאינם יודעים עים אפילו אם אמנם מתו בניהם, היכן, כיצד, נפשותיהם השסועות נקרעות בין תיקוה־שווא, שמועות דימוניות ויאוש אפל כשאלו.

"הביאו לנו עצם אחת שנוכל לקבור אותה ולהתפלל עליה." זעק אח שכול, כשאמו רובצת על הארץ לידו וצורחת כחיה פצועה, כמי שנסתתרה בינתה. הם לא רצו, לא יכלו, להאמין — מבלי שיראו במו־עיניהם. שרידים, לפחות. הם ניתלו בכל שמועה כבעוגה־הצלה. בסואץ יש אגף סודי בבית־החולים, ושם שוכבים פצועים שבויים שהמצרים רוצים להעליר מם! "המצרים העבירו שבויים לסוריה ומחביאים אותם שם." הכל ייתכן, הכל אפשרי. כל רעיון מטורף המביא עימו נידוץ של תיקוה לכך שהם חיים, באיזה־שהוא מקום, כמו המלך דויד באגדה. "בא אלי קצין. הוא אמר שבגנו נעדר. שלא יודעים מה קרה לו. מאז לא בא אלינו איש. לא היה לנו לאן לפנות. הלכנו לקצינה־יעיר ירושלים, והוא זרק אותנו החוצה בגסות. הוא אמר שנפסיק לבלבל לו את המוח וניסע לתל־אביב, שם יש מי שמטפל." זה היה הסיפור האחד כימי־עט.

ירושלים של כאב

כי בירושלים, הסובלת ממכת הנעי־דרים יותר מכל מקום אחר בארץ, אין שום מרכז שתפקידו לספל במשפחותיהם של חיילי צה"ל שנעלמו מבלי להותיר עיקבות, אין מי שידריך, אין כתובת, שולי־חיים אותם לתל־אביב. זה קל מאד. קל למי?

רבים מבני ירושלים, בהם קשישים וראשי משפחות מרובות־ילדים, היו במילוי־איים במעוזי קו בר־לב כאשר הותקף על־ידי המאסות המצריות ביום־הכיפורים. היה שני יעקב סוויסה, אב לחמישה ילדי־דום, מתוך 14 אנשי יחידתו, תשעה נעי־דרים. רק שניים חזרו מן השבי.

יעקב חן היה טנקיסט ליד גשר הפירי־דאן, שני טנקים נעלמו, על ציוותיהם. הוא היה ביניהם. אליהו בן־עטר, שהשאיר בביתו שביורי־שלים אשה בהריון ותינוק, נשאר בשטח קנטרה עם 20 חיילים. רק המפקד חזר משם, בכוחות־רעמו. שמחה ספרטאווי, עובד בנק ישראל, היה במעוז. היו שם שמונה שתי־ידיים ונכי־נעו. שלושה חזרו מהשבי. חמישה נעלמו. חיילי חזר מהשבי ואמר לחימו: "לכי לספרטאווי ותגידי לה, ילד שלך חי". כל לילה בא בחלום שלי וצועק הצילו אותי, ממרתת אמו של שמחה בככי. "נדע לפחות שמת, נלך לבית־קברות, נודע. יש לו ילדי־דה. מה להגיד לה?"

רבים מהוריהם של נעדרים ירושלים הם מקרי־סעד. "אני על סף השיגעון," אנק אב. "לא יכול לעשות שום דבר. לא יכול לעבוד. רק חושב על הבן שלי, שהוא שוכב באיזה מקום! הם לא קיבלו שום קיצבה בדומה להורים השכולים. כי הם אינם שכולים. לא באופן רישמי. דיין, הוא שהפך אותם לשכולים. בהבל־פה פזויו, אופייני, בחוסר־אחריות משוע.

במדינה העם קרו היסוד לדמשק וקהיר

אחת הבדיחות שנפוצו אחרי מילחמת יום־הכיפורים, מתחילה בשאלה: "מה הצד השווה בין מדינת־ישראל לבין שניצל ויי־נאיז" והתשובה, באותה בדיחה היא: "שניהם, ככל שדופקים אותם יותר — מתרחבים!"

אבל בדיחות, לפעמים, משקפות גם מאוויילב כמוסים. בדיחה דומה, שהופיעה בצורת פלאקאט, זכתה להצלחה עצומה. חברת הדפוס ש.ה.ר. מיהרה להדפיס את רי המילחמה כרוזת היתוליות, עליהן הוריעו שלטים כדוגמת שלטי קרן־היסוד הר מוצבים בפתחיהם של יישובים כפריים בישראל שניבנו בכספי קרן־היסוד. שלטים אלה היו היקור־מדוייק של השלטים המפורזים ברחבי הארץ, אלא שמות הר יושבים בהם היו מקוריים: דמשק וקהיר. מי שלא צחק מבדיחה היו אנשי קרן־היסוד עצמם. בתביעה שהגישה קרן־היסוד — שמה הישראלי של המגבית המאוחדת — בבית־הדין הפדרלי בירושלים, ביקשה הקרן לאסור את הפצת הכרוזת הנושית את את שמה, תוך טענה כי כיוון שקרן־היסוד לא מימנה את הקמתן של דמשק וקהיר, יש בכרוזת משום גרימת נזק רב לפעולותיה.

ניקמו פרקליטי קרן־היסוד את התביעה: "כספי יהודים מרוב חלקי העולם יכולים להישחב כהוצאה לצורכי מס־הכנסה רק בתנאי שאין הם משמשים לצרכים שמעבר לקו הירוק... בפירסום שלטים אלה יש משום עשיית לשון הרע לקרן־היסוד באשר ממשעותה היא כי היישובים אשר אליהם התכוונו השלטים ניבנו מכספי קרן־היסוד". הפרשה כולה יכולה היתה להישמע כי בדיחה. אבל כפי שאמר אחד מאנשי קרן־היסוד: "הרבה בדיחות במדינה הזאת כבר נלקחו ברצינות..."

המילחמה האלות והאמהות

עיתון ההסתדרות דבר פירסם ביום שישי שעבר מודעה בתשלום, בחתימתן של שלוש אמהות־שכולות. צפירה יונתן (העולם הזה 1891), רעיה קולן ואביבה אילן כתבו: "אנו שכולות מילחמת יום־הכיפורים קוראות לאזרחי ישראל להרים את קולם למען החיים! וישתת אזורנו על ערכי השלום!"

שבעה ימים לפני כן פירסמו שני עיר־תוני הערב, "מכתב לבנות ישראל", בי־חתימתה של נעמי זורע, אם־שכולה מקרי־בוץ מעגן־מיכאל, אשתו של האלוף במיר לואים מאיר זורע, מנהל חינוך־מקרקעי־ישראל, וכיום ממלא מקומו של חיים לסי־קוב כאומבודסטו של צה"ל, גרמה זעזוע לקוראי מכתבה הפומבי, כשניסתה להצידיק את כל המילחמות שכבר היו ואת אלה שהיא סבורה כי עוד תהיינה. לתת למילחמות ולקורבנותיהן הילה של קדושה מיסטית והיסטוריוזופית ולקבל את הדין של מילחמה, קורבנות, מילחמה, קורבנות, לעולמי עדי.

נעמי זורע איבדה בן במילחמת ששת־הימים ובן נוסף במילחמה האחרונה. גיבור, תבוסתן או רוצח. בשורתה של נעמי זורע לחברותיה, "בנות יש־ראל": "...כשקראתי או שמעתי על נפיר לת מטוקי קומנדו מצרי, מסוק אחר מסוק, היו תגובות — א. כן ירבו. ב. הרי זה נורא. הלא גם להם יש אמהות וילדים. הרי אי־אפשר לקצור אנשים כשיבלים. ג. מוטב ותבכינה האמהות שלהם מאשר נבכה אנחנו..."

על תפקידה של האשה הישראלית יש לנעמי זורע, דיעה מגובשת: "...בנו תלוי לא במעט אם יהיה (הבן) גיבור, אם יהיה תבוסתן, או הגרוע מכל — רוצח חסרי־חמים..." והיא מספרת על פגישה שלה עם חמש אמהות שבניהן נהרגו במילחמה: "...ישבנו שם חמש נשים עצובות וחו־קות. היה עצוב כל כך, ועם זאת היתה זו חווייה נפלאה. לפתע חשתי כאילו אנו, היושבות שם, הננו חמש אמהות קדומים מן המיתולוגיה אשר בתוקף כוחן הופכות לאלות..." ובסיום המכתב: "...הנני תקווה שנוכל להאציל כפליים מכוחנו זה על רעותינו הצעירות..."

אחת ההתמודדויות הרעיוניות והנפשיות שתחוללנה ככל הנראה בתוך האומה הישראלית בעיקבות המילחמה הנזכרות תהיה ההתמודדות בין אמהות כנעמי זורע, צפינת האלות, לבין נשים ואמהות בשר ודם, כצפירה, רעיה ואביבה.

מירי העולם הזה - כוח חדש

לחברים המגוייסיים

חברים ואוהדים בשרות פעיל (סדיר, קבע, מילואים) מתבקשים להודיע למזכירות הארצית (בר-כוכבא 71, ת"א) את מיספרם האישי ומיספר הדואר הצבאי שלהם, לשמירת הקשר ולקבלת חרימר עז ריוני התנועה על נושאי המילחמה, השוים ורי הביטחון.

מישרד התנועה

מישרד התנועה יהיה פתוח מ־עתה, ברחוב בר־כוכבא 71, תל־אביב, טלפונים 283288/9. בשעות 09.00—17.00 בימים א—ה', בשעות 09.00—13.00 ביום ו'.

חברים המשתחררים מי הצבא, ומוכנים לפעילות הסברתית ואחרת, מתבקשים להתקשר למזכירות להקמת הקשר איתם, ובינם לבין חברים אחרים במקור מות השונים.

צל"ש - צעירים למען השלום

אנו מכינים פגישות להקמת אירוגני צל"ש בירושלים, ת"א, באר־שבע ומקומות אחרים. התיקשו 283288/9 אל שרונה, לתיאום הפגישות והאסיפות.

כבאר־שבע

פעילים בפועל ובכוח מוומנים להתיעצות ביום ה', שעה 20.30, אצל משה יהודאי, רחוב ביאליק 116 פינת דרך אילת, טל. 73417.

בקריית מוצקין

ביום ב' ה־10.12.73, בשעה 20.30, יתקיים חוג בית אצל ראור בן קריק, סימטא אורן 4, קריית מוצקין.

בחולון

ביום ה', ה־13.12.73, בשעה 20.30, יתקיים חוג בית אצל מש־פחת לחמן, רחוב שרת 15, חולון.